

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus IV. Præliminaris. Ad Præcepta Secundæ Tabulæ De Justitia, &
Restitutione in communi

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio II. Justitia perfecta & imperfecta.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59506)

bentis, cui juxta suam constitutionem tantum sufficit, ut ne plus exigat, nec minori contentus esse valeat.

SECTIO II.

Justitia perfecta & imperfecta.

SUMMARIUM.

14. *Justitia perfecta requirit tres conditiones. 1. alteritatem*
2. debitum simpliciter. 3. æqualitatem. *Unde*
15. *Vsque ad n. 19. ex defectu horum alie virtutes à ratione*
vere justitia deficiunt: hinc etiam
19. *Inter Patrem & filium, Dominum & servum, maritum*
& uxorem formaliter sumptos, non datur justitia pro-
prie dicta:
21. *Bene verò inter eos materialiter sumptos, quatenus scilicet*
singuli eorum habent peculiare jus, vel dominium.
22. *Vsque ad n. 26. quoad delicta inter hos observatio præ-*
terita multum notanda.

§. I.

Justitia perfecta conditiones.

Justitia perfecta & simpliciter dicta (ut ex defini-
tione explicata evidenter constat) tres con-
ditiones essentialiter requirit.

Prima. Ut sit ad alterum simpliciter, seu in-
ter duos totaliter inter se distinctos, non tantum
quoad personam, sed etiam quoad jus & domini-
um priorum bonorum, sic ut quilibet habeat si-
bi proprium ab altero independens jus. Cujus ra-
tio mox patebit ex conditione tertia. *Secunda.*
Ut sit debitum simpliciter alteri, habeatque ve-
ram rationem debiti legalis, sic ut alter ad illud
jus, seu potestatem habeat, illud sibi tanquam le-
ge debitum exigendi, etiam in Judicio. *Tertia.*
Ut constituat æqualitatem simpliciter inter debi-
tum

tum, & jus alterius, ut scilicet omninò tantum detur, quantum, postulat jus alterius. Hæc conditio rursus infert primam, quod nimirum Jus, & Justitia simpliciter, debeat esse ad alterum simpliciter: cum enim æqualitas necessariò sit inter duos ita distinctos, ut unus sit sibi totus proprius, & non alterius aliquo jure, inter illos tantum poterit esse jus & justitia simpliciter, qui sunt ita diversi inter se, & distincti, ut unus non sit pars vel quasi pars alterius, sed totus sibi proprius: ut se habent duo cives disparati Communitatis. Justitia ergò secundum quid & imperfecta erit, quando una ex dictis tribus conditionibus deficit, quando scilicet aut non est ad alterum simpliciter, aut non constituit æqualitatem simpliciter, aut non est debitum simpliciter, & legale, sed morale tantum. Et huc spectant imprimis virtutes annexæ Justitiæ, seu partes potentiales Justitiæ.

§. II.

Justitia imperfecta enumerantur.

- 1) **V**irtutes annexæ Justitiæ, tanquam Justitiæ secundum quid, seu species imperfectæ Justitiæ, in aliquo scilicet à perfecta ratione Justitiæ deficientes, communiter enumerantur novem. 1. *Religio* erga Deum. 2. *Pietas* erga Parentes. 3. *Observantia* erga homines virtute excellentes, & Superiores (ad quam spectant *Dulia*, & *obedientia*) 4. *Veritas* erga omnes: quâ se talem quis exhibet dictis & factis, qualis reverà est. 5. *Gratia* seu *Gratitudo*: qua quis alteri compensat beneficia. 6. *Vindicatio*, seu *Justitia vindicativa*: quâ male-

fici

ficia dignâ pœna compensantur. 7. *Liberalitas*: quâ quis aliorum consulit utilitatibus. 8. *Magnificencia*: qua id ipsum facit magnis sumptibus. 9. *Amicitia, seu affabilitas*: quâ quis se reddit alteri charum. 10. additur *Epikeja*: quæ clementer, juxta æquitatem, temperat rigorem legis: omnes dicuntur *Justitiæ* secundum quid, quia in aliquo à vera *Justitiæ* ratione deficiunt; quæ debet esse *ad alterû, de debito, & secundum æqualitatē simpliciter.*

I. Ob defectum perfectæ æqualitatis à ratione veræ justitiæ deficiunt Religio, Pietas, & observantia. Religio quidem erga Deum: quia homo non potest Deo reddere æquale, scilicet quantum ei debet, juxta illud Psalmi 135. *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Pietas item erga parentes: Quia nec iis æquale reddi potest eo ipso, quòd esse dederint. Observantia erga Majores, virtute, & dignitate pollentes: quia nec his nostro cultu æquale reddi potest hoc ipso, quia agnoscimus & profitemur nos inferiores. Interim tamen hæc tria servant perfectissimam rationem debiti legalis, æquè ac vera justitia: strictissimum enim est illud debitum, & scriptis etiam legibus præcipitur, additque obligationem civilem.

II. Ob defectum debiti legalis à perfecta ratione justitiæ deficiunt virtutes reliquæ enumeratæ: veritas quidem, gratitudo, & justitia vindicativa: in his enim solum est debitum morale, etsi necessarium, & obligans sub peccato: Et multo magis liberalitas, amicitia &c. in quibus est debitum mora-

morale congruum tantum, & solum ad melius esse, seu majorem honestatem morum necessariorum, sic ut eo omisso non peccetur.

18 III. Ob defectum perfectæ alteritatis à perfecta ratione juris & justitiæ deficiunt (ut vocat Aristoteles, *5. Ethicorum c. 6. & D. Th. cit.*) Jus paternum inter patrem & filium; Jus herile inter Dominum & servum; Jus conjugale inter maritum & uxorem, licet & hæc perfectissimam rationem debiti legalis contineant. Sed advertendum est, filium, servum, uxorem posse dupliciter considerari. *Primo* formaliter, & quatenus tales sunt quâ ratione filius ut filius, servus ut servus, uxor ut uxor, sunt velut aliquid patris, domini, mariti, & velut una cum ipsis persona moraliter; atque cum iis in eodem jure participant, ita ut quoad res, vel actiones talis juris paterni, herilis, œconomici, vel conjugalis, commodum vel damnum æquè in utrumque redundet. Adeoque licet pater & filius, dominus & servus, maritus & uxor physicè sint duo homines, moraliter tamen censentur unus homo saltem in jure civili, & externo. *Secundò* Filius, servus, uxor, possunt considerari materialiter, ut homines sunt, & condistincta membra Reipublicæ, vel Communitatis: qua ratione possunt habere omninò distinctum jus, dominium vel patrimonium, à patre, Domino, marito omninò independens, ita ut quoad actiones, & res illius juris proprii, commodum, vel damnum in ipsos solos redundet, & alium, patrem, dominum, maritum, non contingat; nam præter jus vitæ & famæ, filius

jam

iam emancipatus habet proprium jus, & dominium honorum suorum; imò etiam filiusfamilias potest habere proprium peculium castrense, vel quasi castrense. Servus quoque proprium potest habere peculium independens à Domino: uxor etiam propria bona paraphernalia. Quo notato resolvendum erit, ut sequitur.

§. III.

Qualis Justitia inter Patrem & filium?

Primò dicendum. Inter Patrem & filium, Dominum & servum, maritum & uxorem, formaliter, quatenus tales sunt, non potest esse jus, vel justitia simpliciter, sed tantum secundum quid. *Communissima cum Arist. & D. Th. proxime citatis.* Ratio patet ex dictis. Quia Jus & Justitia perfecta debet esse ad alterum, & æqualem in jure, qui scilicet naturâ & jure sit ab altero distinctus, ut supra dictum est: sed filius, servus, uxor, quatenus tales sunt, non sunt ita naturâ & jure à patre distincti. Nam 1. Filius ut talis est quasi pars patris, & natura; quippè ex paterno semine natus, & jure; nam usque ad emancipationem in omni jure paterno patriæ potestati est subjectus, adeoque licet sit alius in persona physica, non tamen est alius in jure, cum totum jus filii, quantum ad ea, quibus respicit patrem, sit sub patria potestate, adeo ut quidquid filius debet, vel tribuit patri, censeatur etiam debere, vel tribuere sibi ipsi, atque omne commodum, vel incommodum filii in his etiam redundat in patrem. 2. Servus similiter est aliquid Domini, nempe instrumentum ejus animatum ad opera domestica, & quiddam

ex ejus bonis; atque ut talis, quibus respicit dominum, nullum habet jus in iis non subjectum potestati Domini. 3. Uxor denique est etiam aliquando mariti, & e contra, cum sint moraliter unum corpus, & una caro; atque in iis, quæ ad vitæ societatem, & administrationem familiæ pertinent, uxor jure marito subjecta est, ut damnum unius semper redundet in alterum; ergo inter illos, tales sunt, non potest esse jus, vel justitia simpliciter, sed tantum secundum quid. Eadem ratione dicimus infra de Justitia Legali. Eademque ratione idem dicendum de omni Justitia erga Deum, ut Religionem, Pœnitentiâ, Obedientiâ: nam etiam in hoc capite deficiunt à verâ ratione Justitiæ simpliciter, quod scilicet in homine respectu Dei, non reperiatur perfecta æqualitas, nec perfecta distinctio: Dei enim opus, & possessio sumus, & quicquid Deo debemus, ac facimus, verissime debemus, ac facimus nobis ipsis.

20 §. Interim semel pro semper valde notandum est, quod, licet prædicta deficiant à perfecta ratione Justitiæ, quantum ad distinctonem, & a qualitatem perfectam, minimè tamen deficiant, sed servant perfectissimam rationem debiti Legalis, imò majus & strictius est debitum. v. g. Religionis erga Deum; Justitiæ Legalis erga communitatem; Pietatis, ac Juris paterni &c. quàm Justitiæ simpliciter dictæ erga concivem: & proximam æqualem: unde & graviora peccata sunt, graviusque puniuntur in Jure delicta contra Deum, Communitatem, parentes, dominum &c. quàm contra concivem æqualem. Hæc ergo doctrina, spe-

culativa potius, quàm practica, parùm favet reo in foro conscientia: imò neque externo, excepto cujus ratio patebit infra.

Secundò dicendum. Inter patrem & filium, 21
 Dominum & servum, maritum & uxorem materialiter sumptos, ac quatenus singuli peculiare Jus vel dominium habent, potest esse Justitia simpliciter. Ita *Sotus*, *Less. Molina*, aliique allatis *Tanner Disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 12.* *Lug. Disp. 1. de Justitia. Sect. 5. a. n. 31.* Et patet ab opposita ratione. Quia filius, servus, uxor, materialiter spectati, quatenus homines sunt, & partes distincta Communitatis, possunt habere jura vel dominia sibi propria prorsùs distincta, & independentia à patre, Domino, marito: secundùm quæ vero contractu, vel delicto possunt contrahere vera debita, activa & passiva ad patrem, Dominum, maritum. Nam v. g. filius, non tantum jam emancipatus, est verus dominus bonorum suorum, sed etiam minorennis sub patria potestate constitutus, potest habere proprium peculium castrense ex militia acquisitum, vel quasi castrense, ex officio publico, vel donatione principis comparatum: in quo peculio à patre independens est, potestque inter ipsum & patrem esse verus contractus emptionis, vel venditionis, vel alius ex justitia obligans, juxta legem 2. ff. de emptione. Servus item potest habere proprium peculium, eoque se à Domino redimere, ita ut Dominus injustus esset, si eo pacto inito, acceptaque pecuniâ servum non manumitteret. Uxor denique potest habere propria bona paraphernalia, & de ipsis

cum marito celebrare contractus ad justitiam spectantes, atque ex justitia obligantes alterum ad restitutionem. Præterquam quod etiam quoad debitum conjugale, & dotis legitimam administrationem, est inter maritum & uxorem juris stricti æqualitas, adeoque justitia simpliciter: cum negatio debiti, adulterium, dotis dissipatio, secundum omnes, sint propriè contra justitiam. Insuper singuli istorum habent sibi proprium, & strictum jus famæ, & vitæ. Unde universaliter delicta inter patrem & filium, servum & Dominum, uxorem & maritum, ut homicidium, injusta infamatio, furta de bonis non subjectis, verè sunt contra justitiam simpliciter, & quidem qualificata: ut mox patebit: ergò tandem inter patrem & filium, Dominum & servum, maritum & uxorem potest esse jus & justitia, atque adeò etiam injuria simpliciter; quia nimirum in iis omnibus, filius, servus, uxor non habent se ut pars, instrumentum, vel aliquid patris Domini, mariti, sed habent se ut concives, & partes condistrictæ Communitatis: eoque respectu ipsis per accidens est, quoad illos contractus, vel delicta, quod unus eorum sit pater, alter filius &c.

§. IV.

OBSERVATIO PRACTICA.

Quoad delicta inter prædictos.

21 **E**X dictis in ordine ad praxin observanda est notabilis differentia quoad delicta inter filium & patrem, uxorem & maritum &c. nam quoad injustam læsionem vitæ, famæ, & honoris,

ut si filius patrem occidat, verberet, injustè dif-
famet, aut quavis contumeliâ afficiat; peccatum
erit qualificatum, & contra justitiam, & contra
pietatem speciali malitia, & circumstantia speciem
mutante, necessariò explicanda in confessione,
secundùm omnes: ut in quarto Præcepto etiam
notatum. *Contra justitiam* quidem: quia Pater, ut
homo est, habet jus suæ vitæ, famæ, & honoris
contra omnes homines, etiam filium, uxorem &c.
Contra Pietatem verò; quia pater ut pater est, ha-
bet peculiare jus reverentiæ, amoris, honoris erga
filium tanquam aliquid sui, cui reverentiæ repu-
gnant delicta illa.

II. Econtra verò furtum, vel defraudatio in bo- 23
nis temporalibus patris facta à filio, est tantum
contra justitiam; & quidem minùs peccatum,
quàm furtum, vel defraudatio de rebus extraneis,
cum propter arctissimam inter eos tam naturalem,
quàm legalem conjunctionem, quæcunque bona
temporalia patris aliquo modo spectent ad filium,
& vice versâ, etiam bona filii ad patrem, ut cum
aliis rectè observat *Laym. lib. 3. tract. 1. c. 3.*

III. Insuper, etiam non est speciale peccatum 24
contra virtutem Pietatis: quia furtum regulariter
non opponitur graviter contra Pietatem, & reve-
rentiam parentibus debitam. Unde ea circum-
stantia, nimirum furtum esse factum de bonis pa-
tris, non est necessariò explicanda in confessione:
ut apud *Laym. ibidem* optimè infert *Molina* di-
cens: *non tenetur filius confiteri furtum aut de-
fraudationem factam fuisse patri: quoniam pec-*

22 *Traët. IV. Prelim. ad Precept. 2. Tab. Cap. 1.*
caturum est ejusdem speciei, ac si adversus alium fu-
Etum fuisset; & quòd defraudatio in bonis tempo-
libus sit facta patri, non aggravat; sed extenuat
culpam.

25 IV. Dixi tamen: Regulariter furtum non op-
poni graviter contra Pietatem, vel reverentiam,
amorem patri debitum. Non est enim negandum
posse etiam aliquando opponi graviter, speciali gra-
vi malitia contracta: ut si filius auferret à patre ta-
tam substantiæ partem, ut pater reduceretur ad eg-
statem: vel inde multum pateretur circa statum
conditionem suam: aut si aliunde prævideret ex
furto, rei v. g. charissimæ, patrem merito quod
gravissimè offendendum: tunc enim omninò filius
etiam graviter peccaret contra Pietatem: adeo
deberet eam circumstantiam explicare in confessio-
ne, ut sapienter monet *Lug. disp. I. n. 32.*

SECTIO III.

Iustitia species explicata.

SUMMARIUM.

26. *Iustitia legalis seu universalis, & particularis definitio.*
27. *Cur dicatur legalis & universalis vel generalis?*
28. *Est virtus specialis distincta ab aliis virtutibus.*
29. *Et eadem ejusdem rationis in principe, & Subdito.*
30. *Non tamen Iustitia strictè, & simpliciter dicta.*
31. *Quid Iustitia distributiva, &*
32. *Quid communitiva?*
33. *In quo conveniant, & differant?*
34. *Cum eis diversi sint actus.*
35. *Diversa ratio debiti, &*
36. *Diversa objecta formalia, ideo*
37. *Specie & essentialiter differunt, velut species analogæ.*